

NIEUWE BELEMMERINGEN VOOR DE HOUTPRODUKTIE

Op papier zijn in de laatste jaren betere omstandigheden voor de houtproduktie ontstaan. Men kan zich echter afvragen wanneer dat nu ook eens in de praktijk gebeurt. Voorlopig lijken er alleen maar meer belemmeringen te komen. In een aantal Bos en Hout Berichten van vorig jaar¹⁾ hebben wij obstakels voor houtproduktie in het bestaande bos, voor de aanleg van nieuwe bossen en voor de produktie in weg- en grensbeplantingen op een rijtje gezet. Een van de twee belemmeringen die in dit Bos en Hout Bericht aan de orde komen is daarin al genoemd, een andere niet omdat die toen niet was te voorzien. Het gaat respectievelijk om contra-acties van natuur- en landschapsbescherming en om goed bedoelde maar slecht uitpakkende activiteiten van het Ministerie van Landbouw en Visserij.

Het heeft lang geduurd voordat de belangstelling van regering en parlement voor de betekenis van het hout voor onze samenleving en voor de betekenis van het bos voor de produktie van dat hout wakker werd. Dat heeft in 1983 geleid tot een brief van de Minister van Economische Zaken aan de Tweede Kamer, een brief waarin duidelijk werd uitgesproken dat de noodzaak bestaat om meer aan houtproduktie in eigen land te doen. Dat

heeft vervolgens geleid tot een vrij evenwichtig meerjarenplan voor de bosbouw, waarin ook de houtproduktie in belangrijke mate aandacht kreeg. Laten we nog eens nagaan welke produktiedoelstellingen uiteindelijk in het Meerjarenplan Bosbouw, een regeringsstuk, aan de orde zijn gesteld. Dat zijn, kort samengevat, de volgende:

- Verhoging van de produktie in het bestaande bos tot 1,3 miljoen m³.

- Uitbreiding van het areaal permanent bos met 35.000 ha.
- Aanleg van 15.000 ha tijdelijk, sterk op produktie gericht bos.
- Uitbreiding van het areaal weg- en grensbeplantingen met 10.000 km, met een sterk accent op de houtproduktie. In dit verband zijn de volgende maatregelen van groot belang:
 - Een drastische opvoering en verjonging van het Nederlandse bos; die laat veel te wensen over, met andere woorden er wordt te weinig gekapt en dus te weinig verjongd. Dit staat ook verbetering van de kwaliteit en van de produktiecapaciteit van het Nederlandse bos in de weg.
 - Aanzienlijke opvoering van het areaal douglas.
 - Het wegnemen van problemen voor de aanleg van nieuwe bossen, vooral de problemen die voortvloeien uit de Wet Ruimtelijke Ordening, met name het bestaan van onzekerheid over mogelijke veranderingen in de bestemming van grond waar tijdelijk bos is aangelegd.
 - Het inschakelen van particulieren bij de aanleg van permanent bos op domeingronden; hierover heeft de Minister van Landbouw en Visserij al enige jaren geleden een experiment toegezegd dat, voorzover wij weten, nog steeds niet is gestart.
 - Een actief beleid voor uitbreiding van het areaal weg- en grensbeplantingen; ook daarvan zien we nog bijzonder weinig.
 - Vooral echter het totstandkomen van een uitvoeringsplan voor het Meerjarenplan Bosbouw, iets dat in de maak schijnt te zijn.

Geén recreatie en natuurwaarden in produktiebossen? Natuurlijk wél!

We hebben in een eerder Bos en Hout Bericht (1988 no. 3) al eens de vrees uitgesproken voor een negatieve invloed die een actief deel van de natuur- en landschapsbescherming op de uitbreiding van het bosareaal zou kunnen hebben. Hetgeen nu echter gebeurt overtreft onze somberste verwachtingen. Dat is een eerste probleem dat in dit Bos en Hout Bericht aan de orde komt.

¹⁾ BHB 1988 no. 3: Obstakels op de weg naar méér bos
 BHB 1988 no. 6: Obstakels voor houtproduktie en houtoogst in het Nederlandse bos (I)
 BHB 1988 no. 7: Obstakels voor houtproduktie en houtoogst in het Nederlandse bos (II)
 BHB 1988 no. 13: Obstakels voor produktie van hout in weg- en grensbeplantingen

Verder had niemand kunnen vermoeden dat de als vereenvoudiging bedoelde wijziging van de subsidies aan de bosbouw de grootste bottle-neck zou gaan worden voor de uitvoering van belangrijke doelstellingen van het Meerjarig Bosbouwplan, namelijk de bosverjonging en de aanleg van nieuw bos. Ook daarover in dit Bos en Hout Bericht meer.

Milieubeweging contra bosuitbreiding

In het Westen, in het Zuiden, maar vooral in het Noorden verzetten natuur- en milieu-organisaties zich tegen de aanleg van vooral tijdelijk, snelgroeiend bos. In het Westen kant men zich overigens ook tegen de aanleg van permanent nieuw bos. In hoeverre dat elders ook het geval is weten we niet. Als men echter de argumenten van de milieufederaties van Groningen en Drente waarmee deze zich tegen de aanleg van nieuw tijdelijk bos keren op een rijtje zet, kan het niet anders dan dat ook permanent bos op landbouwgronden op grote bezwaren van hun kant zou stuiten.

Wat is het geval. In het Noorden van het land, vooral in Groningen, zijn subsidieaanvragen in voorbereiding of zijn al

ingediend voor de aanleg van enkele relatief grote boscomplexen met snelgroeiende boomsoorten. De plannen daartoe houden verband met het totstandkomen van de braakleggingsregeling, officieel geheten de „Beschikking ter zake van het uit produktie nemen van bouwland“. Dat is een regeling waarbij een akkerbouwer die volgens de metingen van 1987 in 1987 bepaalde landbouwgewassen (marktordeningsprodukten) teelde, nu in aanmerking kan komen voor een bijdrage van f 1558,- per ha per jaar gedurende een periode van vijf jaar als hij zijn grond braak laat liggen. Hij kan die subsidie echter ook krijgen als hij zijn grond bebost gedurende de eerste vijf jaren. Hij kan dan voor een dergelijke bijdrage intekenen voor een aantal jaren dat overeenkomt met de door hem geplande omloop maar moet er daarbij wel rekening mee houden dat elke vijf jaar het jaarlijks uit te keren bedrag kan worden bijgesteld. Naast die braakliggingssubsidie ontvangt hij, uiteraard op aanvraag, een bijdrage voor bosaanleg volgens de „Regeling bijdragen bos- en landschapsbouw“, ongeveer overeenkomend met 70 à 80% van de aanlegkosten. Verder kan hij een

beroep doen op een door het Ministerie van Economische Zaken ingestelde regeling die inhoudt dat diegene die snelgroeiend, productief bos aanlegt, een eenmalige bijdrage ontvangt van f 3000,- per hectare. Dit pakket van bijdragen kan het in bepaalde situaties voor akkerbouwers erg interessant maken snelgroeiend bos aan te leggen. Dat speelt dus in Noord-Groningen.

Wat doet nu de Groningse Milieufederatie: Zij stuurt een brief naar de betrokken gemeenten, verzoekt hun een voorbereidingsbesluit te treffen in het kader van de Wet Ruimtelijke Ordening voor een herziening van het bestemmingsplan voor het buitengebied, zodat daar niets meer mag worden ondernomen totdat zo'n bestemmingsplan is ingesteld. Bedoeling is natuurlijk dat in dat bestemmingsplan zelf de bebossing onmogelijk wordt gemaakt. Argument: *Het landschap moet open blijven.*

Men heeft daarvoor aanhang gekregen, onder meer bij Gedeputeerde Staten van Groningen. De landbouw is in het algemeen wel voor bebossing want die heeft het niet zo begrepen op claims van natuurbescherming op de bestemming van landbouwgronden. De situatie is nog veel gecompliceerder geworden dan hier geschetst, onder meer door tegenstellingen binnen het Ministerie van Landbouw, maar we laten de series voor- en tegenstanders nu verder maar buiten beschouwing. Ter verduidelijking van het standpunt van de Groningse Milieufederatie het volgende citaat uit een persbericht dat zij deed uitgaan in het begin van dit jaar: „De Milieufederatie heeft gemeenten in Oost-Groningen verzocht om de aanleg van tijdelijke produktiebossen (houtteelt) in grote open gebieden tegen te gaan. De belangstelling voor houtteelt in Oost-Groningen neemt snel toe. Nu veel gemeenten niet beschikken over een onherroepelijk bestemmingsplan buitengebied of een voorbereidingsbesluit, bestaat het gevaar dat er grote houtakkers in de open gebieden verschijnen. De Milieufederatie vindt dat ongewenst. Zij vraagt daarom van de gemeenten om snel een voorbereidingsbesluit te nemen. Aansluitend dient dan op langere termijn het bestemmingsplan ter zake vastgesteld of gewijzigd te worden.“ Tot zover de Groningse Milieufederatie.

Ook de Drentse Milieuraad heeft zich bezorgd getoond over de mogelijkheden dat het bosareaal met tijdelijk bos wordt uitgebreid. Zij zegt dat het tot dusverre nog wel meeviel met de aanleg van dergelijk bos, maar meldt dat de aanvraag voor zulke bossen recent is

Aan het ontstaan van het nu door velen geroemde en gekoesterde landschap van de Meierij lagen zuivere economische motieven ten grondslag.

Of in een bos natuurwaarden aanwezig zijn is sterk afhankelijk van de ontwikkelingsfase van het bos en van wat de eigenaar er mee doet.

verviervoudigd en acht dat kennelijk toch zeer verontrustend!

Nu mag een Groningse Milieufederatie natuurlijk tegen bosaanleg zijn, maar laat men dan wel een discussie op niveau voeren. Men schuwt echter niet argumenten tegen bebossing aan te voeren die apert onjuist zijn en, in het verband waarin ze worden gebruikt, pure misleiding betekenen. Het tijdschrift „Noorderbreedte“, een uitgave van de gelijknamige Stichting waarin een groot aantal milieufederaties in het Noorden van het land samenwerken met enkele landelijke natuur- en milieu-organisaties, spande in dit opzicht de kroon. In de uitgave maart-april 1988 van dit blad werd door Van Hiltten, medewerker van de eerdergenoemde Milieufederatie, betoogd dat in tijdelijke produktiebossen niet gerecreëerd **mag** worden en dat er geen natuurwaarden tot ontwikkeling **mogen** komen. Verder suggereert hij dat zulke bossen regelmatig worden bemest en dat er bestrijdingsmiddelen worden gebruikt, dit ten nadele van het milieu. Dit alles is klinkklare onzin, een ander woord past hier niet. Of in een bos wel of niet gerecreëerd mag worden, of dit nu snelgroeïend of ander bos is, hangt van de eigenaar af. Of natuurwaarden aanwezig

zijn is sterk afhankelijk van de ontwikkelingsfase van het bos; en wie zou dergelijke waarden kunnen of willen verbieden? Bemesting vindt in naaldboutbeplantingen zelden of nooit plaats, in populierenbeplantingen alleen in het eerste jaar, met stikstof op een vierkante meter per plant, dus op een hectare (10.000 m²) over 200 tot 600 m², oftewel 2 tot 6% van de totale oppervlakte! Bestrijding van onkruid wordt soms toegepast, alleen in het eerste jaar, maar ook dan weer op een zeer klein deel van de oppervlakte zoals hierboven genoemd.

Op bouwland is deze bestrijding over het algemeen niet nodig. Indien de schrijver zijn verhaal serieus meent, heeft hij zich absoluut niet van de werkelijke situatie op de hoogte gesteld. Indien hij dit laatste wel heeft gedaan is hij op een laakbare manier bezig. Ook in haar recente acties heeft de Groningse Milieufederatie soortgelijke beweringen aangevoerd die kant noch wal raken. In een brief aan gemeenten in Groningen heeft zij geschreven dat „bodem en waterkwaliteit bij snelgroeïend bos negatief beïnvloed kunnen worden omdat er bemest kan worden en bestrijdingsmiddelen worden toegepast“.

De Nederlandse milieu- en natuurbewe-

ging is vreemd en onbegrijpelijk bezig. Zij verzet zich, met de beste bedoelingen, tegen de invoer van tropisch hout. Of dit wel of niet effectief is laat ik hier in het midden, daarover hebben wij elders geschreven (Bos en Hout Bericht 1988, nr. 11). Zij verzet zich eveneens tegen de uitbreiding van houtproductie in het bestaande bos; de voorbeelden daarvan liggen voor het opscheppen. Men leze slechts het boek „Natuurbos in Nederland“ van het Instituut voor Natuureducatie. Men verzet zich nu dus ook tegen de uitbreiding van het bosareaal. Dat is heel inconsequent. Het betekent met andere woorden dat elders maar moet gebeuren wat men hier niet wil, namelijk bossen kappen, met produktieve soorten herbebossen, nieuw bos aanleggen, en dat om hier toch maar hout en papier te kunnen gebruiken, ook papier, veel papier, onder meer voor acties tegen houtproductie en bosaanleg in eigen land!

Ik heb hierover al in het Nederlands Bosbouw Tijdschrift geschreven. Ik heb daarbij gesteld dat er natuurlijk elementen in de natuurorganisaties zijn die van dit soort blinde activiteiten niets moeten hebben. Maar als dat al zo is, dan zwijgen ze wel heel erg en heel lang!

Ik ben me bewust dat weinig tegen het soort negatieve en nogal agressieve activiteiten als van de Groningse Milieufederatie is te doen. Men kan slechts trachten de politici in Den Haag, in de provincies, in de gemeenten te vertellen hoe het allemaal wél in elkaar steekt met ons bos en onze behoefte daaraan. Men kan ook slechts hopen dat de Directie Bos- en Landschapsbouw van het Ministerie van Landbouw en Visserij zich, intensiever dan nu, kan gaan bezig houden met geven van voorlichting over effecten die met nieuwe bosaanleg wél te bereiken zijn zonder dat zij door anderen van hetzelfde departement continu voor de voeten wordt gelopen. Wij moeten ook bevorderen dat het bij bos en hout betrokken bedrijfsleven zich in deze problematiek actiever opstelt dan nu het geval is en ook buiten Den Haag, in de regio de nodige aandacht aan de public relations voor bosbouw en houtproductie besteedt. Men kan tenslotte slechts hopen dat de natuur- en milieubeweging een reëler standpunt gaat innemen, niet altijd en overal het onderste uit de kan wil hebben, niet tegen alle redelijkheid in wil houden wat er is, en zich wat constructiever opstelt als het er om gaat een maatschappelijk belangrijke, milieuvriendelijke grondstof ook in bescheiden mate in eigen land te produceren.

De nieuwe subsidieregeling voor de

bosbouw

Zoals een ieder in de bosbouw weet is een aantal subsidieregelingen voor de bosbouw in een nieuwe regeling ondergebracht. Het gaat om de subsidies voor herbebossing en nieuwe bebossing, om de bosbijdrageregeling en om enkele andere bijdragen voor de bos- en landschapsbouw. Daarbij zijn ook enkele wijzigingen aangebracht die kennelijk toch wel wat te weinig aandacht hebben gekregen van diegenen die vóór de vaststelling van de regeling over de inhoud daarvan hebben kunnen meepraten. Veel problematischer echter is de uitvoering. Die is in handen gegeven van een nieuwe Directie Uitvoering Regelingen van het Ministerie van Landbouw en Visserij. Deze is ingesteld mede in verband met problemen die zich destijds voordeden bij de besteding van de werkgelegenheidsgelden in de bosbouw.

De Directie Uitvoering Regelingen heeft haar taak drastisch aangepakt en geeft nu een staaltje bureaucratie en regelzucht van formaat weg. De effecten zijn triest. De SBH bereiken van alle kanten klachten over deze regeling. Enkele daarvan laten we hierna volgen.

1. Wil iemand een nieuwe bebossing of herbebossing uitvoeren, al is het maar een oppervlakte van 1 ha, dan moet hij of zij schriftelijk eerst een bestelformulier aanvragen. Dat moet worden ingevuld en opgestuurd om een (gecompliceerd) aanvraagformulier toegezonden te kunnen krijgen. Dat moet men invullen om de eigenlijke subsidie-aanvraag in te kunnen dienen. Vult de aanvrager het formulier, zelfs het bestelformulier, niet goed in, al gaat het maar om een kleine fout, dan wordt het hele geval hem of haar teruggezonden en moet het formulier opnieuw worden ingevuld.
2. Een boscigenaar heeft in een van zijn herbebossingsprojecten, door omstandigheden gedwongen, niet takken geklepeld (zoals door hem in de subsidie-aanvraag opgegeven) maar ze op rillen getrokken. Hij is dan afgeweken van de opgave, krijgt zijn herbebossingssubsidie niet, maar krijgt die dan ook niet voor alle andere herbebossingen in zijn bosbezit waarvoor hij gelijktijdig subsidie heeft moeten aanvragen. Met andere woorden: Eén foutje of één afwijking van wat was opgegeven, en alle subsidie is weg. Hij heeft inmiddels echter wel het plantsoen besteld en moet dan geheel voor eigen rekening zijn herbebossingen uitvoeren.
3. Volgens de subsidieregeling van EZ,

Bij herbebossing kan één kleine afwijking van wat in de subsidie-aanvraag is aangegeven, al is het door overmacht, de meest kostbare gevolgen hebben: Geen subsidie!

hierboven genoemd, mag men na 15 jaar zijn beplanting van populier vellen, tenzij eerder een oogstbare hoeveelheid van 200 m³ wordt bereikt. De andere subsidies zoals de braakleggingsregeling en de Regeling bijdragen bos en landschapsbouw voorzien daarin niet; die stellen een minimum-grens van 15 jaar. Kapt men, conform de mogelijkheden van de EZ-regeling, toch voor het 15e jaar, dan moet men de set-aside regeling vanaf het 5e jaar en ook de subsidies in het kader van de Regeling bijdragen bos- en landschapsbouw terugstorten, inclusief de wettelijke rente.

4. Indien een beplanting na het eerste jaar door overmacht, bijv. droogte of vorst, verloren gaat, wordt in tegenstelling tot voorheen geen mogelijkheid geschapen om opnieuw subsidie aan te vragen. De eigenaar moet voor dat terrein 15 jaar wachten voor hij opnieuw subsidie kan proberen te krijgen. Wel bestaat de herplantplicht en dus zal de boscigenaar voor eigen rekening het door overmacht verloren gegaan bebossingsperceel moeten vervangen.

Dit zijn maar enkele voorbeelden. Bureaucratie en overdreven regelzucht, wellicht geboren uit irritatie bij de overheid over de zwaar omstreden toepassing van werkgelegenheidsgelden in de bosbouw, verlamt bosbouwactiviteiten in plaats van ze te stimuleren. De geschapen gecompliceerdheid en de ontstane risico's hebben er toe geleid dat een aantal boscigenaren, waaronder veel gemeenten die bos bezitten, besloten heeft om geen bebossingsactiviteiten meer te ondernemen. Men wacht tot betere tijden

aanbreken. Geen hoofd van een plantsoendienst zal het risico willen lopen dat hij, doordat achteraf bijvoorbeeld door wateroverlast een andere wijze van verwijdering van tak- en tophout van de geoogste opstand moest worden toegepast dan was opgegeven, geen subsidie ontvangt. Want hij heeft dan wel het plantsoen besteld en zal het college van B en W moeten vertellen dat de kosten van de herbebossing door het ontbreken van subsidie volledig voor rekening van de gemeente komen!

Enkele cultuurmaatschappijen en rentmeesterskantoren hebben al besloten uiterst voorzichtig te zijn met herbebossingen, dus ook met eindkap, omdat men niet het risico wil lopen dat door één afwijking in de uitvoering van één klein object de totale herbebossingssubsidies voor het betrokken bosbezit verloren gaan, met het risico dat de boscigenaar de uitvoerder/beheerder aansprakelijk zal stellen voor de strop!

Voor grondeigenaren, bijvoorbeeld boeren, die niet thuis zijn in de formulieren-wereld van de Directie Uitvoering Regelingen wordt het wel bijzonder onaantrekkelijk om nieuw bos aan te leggen tenzij zij wars zijn van alle subsidies. Maar die instelling is ons allen vreemd!

Zoals ik al eerder stelde, het zal echt niet de bedoeling zijn geweest van het Ministerie van Landbouw en Visserij om de weg naar herbebossingen, dus naar eindkap, en de weg naar nieuwe bosaanleg te blokkeren via een te gecompliceerd stelsel van subsidieregelingen of, beter gezegd, door aan de uitvoering van de regeling uitermate bezwarende voorwaarden te verbinden. Maar hoe dan ook, de conclusie moet luiden dat er sprake is van een ergerlijke mate van bureaucratie en regelzucht bij de uitvoering van de Regeling bijdragen bos- en landschapsbouw. En dat is vreemd! Want het gaat bij de regeling toch niet om een gift, om filantropie? Het gaat toch in de eerste plaats om een instrument dat dient om een regeringsbeleid, om een Meerjarenplan Bosbouw te realiseren? De conclusie kan dan ook niet anders luiden dan dat met de meeste spoed getracht moet worden om een werkbare regeling met een doelmatige uitvoering tot stand te brengen. Als dat niet heel rap gebeurt zullen dit jaar miljoenen guldens van de daarvoor uitgetrokken overheidsmiddelen niet voor bosbouw en houtproductie kunnen worden ingezet.

Ir. H. A. van der Meiden